

עלון תורני

עלון תורני שבועי בעניני אגדה והלכה אקטואלית

פרשת במדבר

שבת מברכין	קובלנקה:	לונדון:	פריז:	ניו יורק:	ת"א:	ב"ש:	חיפה:	י-ם:	הדלקת נרות:
מפטירין:	18:58	20:28	21:06	19:53	19:15	19:15	19:10	18:58	צאת השבת:
'מחר חודש'	20:11	22:05	22:37	21:02	20:18	20:15	20:19	20:15	ר"ת:
	20:41	22:11	22:49	21:26	20:49	20:49	20:52	20:51	

חכמת שלמה

לקח ולימוד מן הפרשה על פי שיעורו של מו"ד הראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א רבה של ירושלים

השבת נקרא את פרשת במדבר שהיא תחילת החומש הרביעי שבו התורה מתחילה במניין של בני ישראל "שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם" אמרו רבותינו שמפני חיבתם של בני ישראל הקב"ה מונה אותם, כמו אדם שיש לו מרגליות, מידי פעם הוא מונה אותם, כך הקב"ה מרוב חיבתו אותנו מונה את ישראל "להוציא במספר צבאם" כיון שהוא נהנה מעצם המניין של בני ישראל, אבל המניין צריך להיות מניין של מצווה כיון שאם מונים שלא במקום מצווה יש בזה סכנה ח"ו, ולכן כתוב "ונתנו איש כופר נפשו לה" בפקד אותם" שבשביל למנות אותם הוטל עליהם כופר נפש ואז "ולא יהיה בהם נגף בפקד אותם" מכאן למדים שאם לא יהיה פדיון נפש אז חלילה עלול להיות נגף. וכאן הקב"ה אמר כבר למשה לפקוד אותנו כשיצאו ממצרים וכן אחרי העגל שנפלו עם רב מישאל חזר ומנאם, וכאן הוא מונה אותם שוב לצורך כל העבודה של הלויים וסידור השבטים. ונאמר במניין שלנו "ויתלדו... למשפחתם לבית אבתם" שאם היה אחד שאביו משבט ראובן ואמו משבט שמעון הוא נמנה עם שבט ראובן. ומה זה "ויתלדו" מביא רש"י בשם חז"ל "הביאו ספרי ייחוסיהם ועדי חזקת לידתם כל אחד ואחד יתייחס על שבטו" כאן יש דבר מיוחד שאף שמהם רבינו ואהרן והסנהדרין הכירו כל אחד מישאל באופן אישי ועם כל זאת הם הוצרכו להביא את ספרי ייחוסיהם וגם עדים על לידתם כדי לייחס כל אחד על שבטו. לכאורה מאי נפקא מינה אם הוא משבט ראובן או משבט יהודה או דן או נפתלי, הרי כולם הם בני ישראל, נכון שאצל שבט לוי יש נפקא מינה לגבי כהונה ולויה אך גם הם היו מפורסמים ובשביל מה צריך ספרי ייחוס ועדים. אלא שאמרו רבותינו שאין הקב"ה משרה שכנתו אלא על המיוחסים שבישראל ואפילו שברור מי אביו ומי אביו אביו ויודעים שהם מעם ישראל, צריך גם לייחס אותו לשבטו. היום אין בידינו ייחוס לשבטים כיון שאבדו שטרי ייחוסינו ואין מי שיעיד עלינו, ואף הכהנים שבימינו הם נקראים רק כהני חזקה כח החזקה הוא לא דבר פשוט כמו שאמרו חז"ל גדולה חזקה שסולקים והורגין על פיה ועל כן הם עולים לדוכן ופודים בכורות ואסורים להתטמא ואסורים בגרושה וחלוצה.

אבל במניין הפקודים שלא היה ספק ביהדותם כל הצורך בייחוסיהם הוא לצורך השראת השכינה ששורה על המיוחסים ועל כן אמר הפסוק "ויתלדו" לדעת מאיזה שבט נולד כל אחד.

הדברים אמורים קל וחומר ליימנו לאחר העליה הגדולה מכל מיני מקומות שכשעלו רבים יחד יש לחשוש שהתערבו בהם אינם יהודים כמו כאלו שנולדו לאב יהודי ואמא גוי שש"פ ההלכה הוא גוי.

אנחנו ישבנו בבית דין וביררנו אלפים רבים של מקרים כאלו ורבים מהם נדרשו לעבור תהליך של גיוור ויש כאלו שצעקו למה בודקים וחוקרים, שהם ילמדו ק"ו מכך שאפילו אותם בני ישראל שיצאו ממצרים ולא היה ספק ביהדותם הוצרכו להוכיח את ייחוסיהם.

ה' יזכנו שנשמור על ייחוסינו בקדושה ובטהרה כדי שנזכה שה' ישרה שכנתנו עלינו ויושיענו ויגאלנו לעיני כל העמים אמן.

דבר ה' זו הלכה

מעובד מתוך ספרי הגר"ש"ז רוח שליט"א ראש המכון

האם חובה לבקר אדם שהוא כבידוד, והאם יש חובת ביקור חולים אצל חולה מאומת והאם מקיימים מצות ביקור חולים [או ניתוח אברים] באמצעות טלפון וכדו'?

שאלה:

אנשים רבים נכנסו לבידוד על פי הוראות משרד הבריאות, ונשאלנו אם יש חובה לבקרם בזמן הבידוד [באם יש אופן שמותר]. ומה דין חולה בנגיף, אם יש מצוות ביקור חולים אצל חולה זו שמחלתו מדבקת. ואם לאו, אם מקיימים את המצווה גם בניחוח בטלפון או בשאר מכשירים.

תשובה:

אין מצוות ביקור חולים לאדם הנמצא בבידוד, כיון שאינו חולה. אולם יש מצוות ביקור חולים למי שחולה בנגיף. אולם אסור לבקר כשם שאסור לבקר את כל החולים במחלות מדבקות. אלא אם המבקרים הם רופאים או אירגונים העוסקים עם חולים, שלאחר שיתמגנו היטב, יעשו את מלאכתם והשם יתברך ישמרם מכל נגע.

מצות ביקור חולים מן המובחר הוא ללכת לבית החולה ולהיות עמו, או להחלט מקיים מצוה גם בשיחה בטלפון, ואם יש טלפון שגם רואה את פניו והוא רואה את פניו, יותר משובח הוא. וגם אם חזיקו באמצעות כתב או מכתב קיים מצווה בזה.

מצות ניתוח אברים, לכתחילה יש לעשותה בהליכה לבית האבל עצמו, אולם כשיש סגר כמו בימים הללו לתפ"ץ, יכול לצאת ידי חובה גם בניחוח באמצעות הטלפון.

מקורות:

הנה בד"ז כבר כתבנו מעט דברים לעיל ראה לעיל יו"ד סי' ו, ובאו"ח סי' יח. והנה רוב ככל המדברים בדין זה הביאו בראשית דבריהם את מה שכתב רבינו הרמ"א (בשו"ת שלו סי' ס"ז) אודות מי שהשכיר בית לחבירו, ולפני הכניסה חלתה אשת השוכר במחלה מדבקת, והמשכיר רוצה לעכב את הכניסה שלא על דעת זה השכיר לו, והוי אונס שמחמתו הוא רוצה לבטל השכירות. והשיב הרמ"א שאין המשכיר יכול לבטל, ואף אם נאמר שמחלה זו היא אונס, וכ"ש שאין זה אונס, כי מה שאומר שהוא חולי מתדבק כולו הבל ומי שלבו נוקפו אומר כן, כי השם יתעלה הוא המוחץ והרופא. ואם היה כדברי המשכיר בטל כל דיני ביקור חולים כי לא מצינו בשום מקום שחלקו בין חולי מתדבק לשאינו מתדבק חוץ מלענין בעל ראתן דאסור לישב בצלו, וכ"ש בנדון דידן, דחולי זה שכח מחמת עיפוש האויר הנהוג בעיר ההיא הוה מידי דשכיח ואין בית אשר לא היה שם חולי זה, דמסיק כל אדם אדעתיה ואיכא למימר סבר וקיבל. עכ"ד. וכבר העירו רבים מן האחרונים שהרי קי"ל שדבר בעיר כנס גלגל (ב"ק ס"ז ע"ב), וכ"כ הרמ"א להלכה ביו"ד סי' קטז (סע' ה), וביותר מזה, שקי"ל שכשאויר מעופש אין אפילו להסתכל עליו כי הוא מדבק, וכך ביאר הרמב"ן את הפס' בפרשת וירא 'אל תביט אחריו'. ובהערות על שו"ת הרמ"א (מהר"ל מישור) גם כתבו להעיר, שמצינו במקורות רבים שנוהרו וגם נקטו באמצעים שונים שלא תתפשט מחלה מתדבקת. רבים ברחו מעירם בעת עיפוש האויר. רבינו הרמ"א בעצמו ברח מקראקא לשידלוב בשנת שט"ז ושם חיבר את פירושו למגילת אסתר בשם מחיר יין בדרך פרד"ס ושלחו לאביו במשלוח - מנות. כן הוא כותב בהקדמת החיבור: ואני משה בן כבוד אבא מרי הפרנס והמנהיג ישראל שלי"ט הנקרא משה איסרלי"ש מקראקא הייתי בתוך הגולה אשר נתגליתו מעירנו בשנת ש"ו לפ"ק מחמת עפוש האויר ל"ע והיינו גרים בארץ לא לנו בעיר שידלוב". במהר"ל (סי' נ) כותב שמותר וטוב לברוח בעידן ריתחא ודווקא קודם שנתחזק ונתפשט. ועי' ג"כ שו"ת מהר"ם מפאדובה סי' פו בענין תלמיד שברח מעיר ווינציה בשעת הנגף אם חייב לשלם למלמד בעד ימי הביטול. ומסיק דפטור ואומר בין השאר: דזה שברח מאימת הנגף יקרא אונס בודאי הדירה ורך הלבב הוא מסוכן בעת הדבר ב"מ (בר מינן) כמפורסם אף כי רבים הם אשר הם אבירי לב ואינם המושך בעמוד 4

יוצא לאור ע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

בראשות הגאון רבי שניאור ז. רוח שליט"א.

רבי עקיבא 4 אלעד. טל 03-9030580 פקס 039030891

מייל: m.torni@maco.co.il אתר המכון: hamachon.co.il

עורך: הרב יחיאל רוח שליט"א.

מעשה אבות

רבי יצחק אבן דנאן – כ"ד אייר תר"ס

רבי יצחק נולד לאביו רבי שמואל אבן דנאן ביום ט"ו באב תקצ"ד בפאס שבמרוקו.

משפחת אבן דנאן היא אחת המשפחות המפורסמות והמיוחסות אשר הצמיחה במשך דורות רבים תלמידי חכמים, רבנים, מורי הוראה, דרשנים, פרנסים, ראשי קהל, סופרים, פייטנים וחזנים. במשפחה מפוארה זו, נראתה בחוש דברי הבטחתם של חכמינו ז"ל "כל מי שהוא תלמיד חכם, ובנו תלמיד חכם, ובנו תלמיד חכם, מובטח לו שלא תמוש התורה מזרוע עד עולם. כך היו בני משפחת אבן דנאן, אשר התורה נכרכה סביב בני המשפחה, וכמאמר רבותינו ז"ל "תורה מחזרת על אכסניה שלה", והם אשר השפיעו את השפעתם על כל קהילות הקודש של העיר פאס, במשך דורות רבים.

שורשי משפחה רמה זו נטועים היו בעיר גראנדה אשר במדינת ספרד. למעשה לא ידועים לנו פרטים רבים על האבות הראשונים של המשפחה אשר חיו במדינת ספרד, אולם ידוע ומבורר סדר היחס שהם מתייחסים אל אחד ומיוחד מאדירי הדורות, מגדולי המאורות, הלא הוא רבי משה בן מיימון "רבינו הרמב"ם".

אצל בני המשפחה מקובל שהחניכה "אבן דנאן" הינה עתיקת יומין ונתקבלה עוד בימי של רבינו הרמב"ם. נוסף על ייחוסו של רבי יצחק אל רבינו הרמב"ם היה מסטרא דנוקבא נצר דודור חמישי להמקובל האלקי איש אלקים קדוש הוא כמוהו ר' אליהו הצרפתי זיע"א שהוא דור ט"ו לרבינו תם בן בתו של רש"י זלה"ה.

רבי יצחק למד והתגדל בתורה אצל אביו הגאון רבי שמואל אשר היה מגדולי חכמי פאס, והיה מפורסם כדרשן נפלא פה מפיק מרגליות, ובכל שבת ושבת היה פותח את פיו בדברי דרשות מופלאים לעורר את ליבות עם ישראל אל ה'. רבי שמואל נתבקש לשיבה של מעלה בשנתו השבעים ושתים, בשנת תרל"ב. סופר עליו שבעת פטירתו דיבר כמה דברים שהיו כמעט דברי נביאות, ובין דבריו גילה שבשנה זו ימותו עשרה מחכמי ישראל, וכן היה, שעשרה מגדולי חכמי המערב מתו אז.

בשנת תרי"ז נפטר אחיו, חכם משה אבן דנאן בהיותו בן שלשים שנה בלבד, והניח אחריו חידושים וליקוטי דינים בכת"י, עם פטירתו "נצטערו עליו כל חכמי דורו, שכבה והועם אור תורתו שהיה עתיד להיות מורה הוראות. בנו של רבי משה, הוא רבי שלמה אבן דנאן,

שלימים התפרסם בחכמתו ובלמדנותו המופלגת ושימש כרדיין ומו"צ בעיר פאס ולימים היה הראב"ד, וראש אבות בתי הדין במרוקו כמו כן היה לו יד ושם בתורת הקבלה. וחבר את שני הספרים הידועים שו"ת "אשר לשלמה" ושו"ת "בקש שלמה". עבר אף הוא להתחנך אצל סבו חכם שמואל. כך למד חכם יצחק אבן דנאן עם אחיינו, רבי שלמה אבן דנאן.

ביתו של רבי יצחק היה בית וועד לחכמים שהגיעו והתקבצו להתבשר מאור תורתו, וממנו יתד ופינה לכל מורי ההוראות והקהילות, כמו כן היה ביתו תל פיות לכל אנשי העיר שהגיעו להתאבק בעפר רגליו ולהנות ממנו עצה ותושיה.

בשנת תרל"ה רבי יצחק אבן דנאן ביקר עם אחיינו חכם שלמה אבן דנאן בארץ ישראל. רבי יצחק היה מגדולי רבני העיר פאס, בשנת תרל"ט נתמנה רבינו לרדיין בעיר פאס ולאחר מכן שימש כרב ואב"ד של העיר פאס ואגפיה, ומצודתו היתה פרוסה על פני כל מדינת מרוקו. רבי יוסף בן נאיים בספרו מלכי רבנן מעיד עליו בדברים אלו "היה משים לילות כימים בלימודו כל ימיו לא מש מתוך האוהל והיה קנאי בלי חת משום אדם ואני הכותב למדתי אצלו באיזה ימים ולילות אחדים לא ישוער ולא יסופר יראתו הטהורה".

לרבי יצחק אבן דנאן נולדו שלושה בנים, אשר כולם התפרסמו כרבנים ותלמידי חכמים: רבי מימון ששימש כגזבר קהילת פאס, רבי שמואל בעל מחבר הספר "דשנת בשמן", ורבי יעקב שהיה שוחט וסופר סת"ם ומחבר הספר סימני השנה על עיבור השנים.

על בנו רבי שמואל מסופר שהיה ענק רוח וגאון בתורה ובה יגהה יומם ולילה, פרוש וחסיד, עד שכל רואיו יאמרו עליו קדוש, היה מדקדק בהלכה קלה כבחמורה, נהג בצניעות ובענוה וברח מהשררה במשך כל ימיו, לבד ממה שהיה מוכה את הרבים בדרשותיו המלהיבות. לפרנסתו עסק כסופר בית הדין של העיר פאס, של עסק תקופה יחס עם בן דודו רבי משה אבן דנאן ועם רבי יוסף בן נאיים מח"ס "מלכי רבנן".

רבי יצחק אבן דנאן נפטר ביום כ"ד אייר תר"ס ונקבר בפאס.

חיבוריו כוללים תשובות, כללים הלכתיים וחידושים. הם נערכו בידי בניו ונדפסו בספר 'ליצחק ריח'. אולם עדיין נשאר ממנו הרבה שו"ת בהלכה ודרושים אשר הם עדיין בכת"י.

מילי דהסידות

"וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל" יובן בהקדים מה שמובא בגמרא סוטה, "אמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער בתחיית המתים שנאמר "הקיצו ורגנו שוכני עפר" וכו'. ופירש"י "אין עפרו ננער": "אינו מקיץ". והקשה הרב מדרש אליהו למה לא אמר 'אינו קם' או 'אינו חי'. ותירץ ע"פ מ"ש הזוהר במדרש הנעלם פ' תולדות "לעת"ל הקב"ה מחיה את המתים וינער אותם מעפרם כדי שיהיו חיים וקיימים לעולם, דאלו בעה"ז משום שנבראו מעפר ממש שאינו מתקיים לכן גם הם לא נתקיימו והיו מתים, אבל לעת"ל בתחנה"מ ינערם מאותו עפר ויציירם ויבנה מעפר דק רוחני שהוא מתקיים, כדי שגם הם יחיו חיים נצחיים ולא ימותו לעולם ועד. וזהו הכוונה "אין עפרו ננער" ר"ל שאין הקב"ה מנער מאותו עפר כדי לחזור ולחדש גופו מעפר דק רוחני, אלא מצייירו ובוניהו מאותו עפר שיש בו ממש ואינו מתקיים, כדי שגם הוא לא יכול להתקיים ויחזור למות אבל הוא יאריך ימים. נמצא דגם מי שיש בו גסות הרוח הוא קם בתה"מ רק שאינו נשאר חי וקיים לעולם ועד. ולזה רש"י ע"ה דקדק בלשונו וכתב "אינו מקיץ" דאי הוה כתב 'אינו קם' או 'אינו חי' הוה משמע דאינו קם בתה"מ כלל, ולכן כתב "אינו מקיץ" לומר שמי שיש בו גסות הרוח אינו מקיץ בתה"מ להשאר חי וקיים תמיד, רק הוא קם בתה"מ וחזור לעפרו.

עוד בהקדים לשון הגמרא במסכת שבת "כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים" שנא' "אז תתענג על וכו' נחלת יעקב" וכו' לא כאברהם וכו' אלא כיעקב שכתוב בו "ופרצת ימה" וגו'. נמצא דלשון 'פרץ' הוא נאמר על דבר שהוא בלי קץ ותכלית. ועוד כתבו המפרשים שהטעם שתה"מ היא ע"י הקב"ה ולא ע"י שליח הוא משום שישאל נקראים בנים אף בזמן שאינם עושים רצונו של מקום, והכהן מטמא לבנו. ועוד מצינו שהקב"ה נקרא 'פנים' וכמ"ש "אם אין פניך הולכים". ועוד מצינו בזהר "זכאה איהו מאן דאזער גרמיה בהאי עלמא מאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר" וכו'. וזהו "כאשר יענו אותו" ר"ל זה האדם שהוא מאושר במידת הענוה - שתיבת "יענו" הם אותיות עני"ו. גם תיבת "יענו" מלשון עינו, ר"ל שהיה שומע חרפתו ואינו משיב. "וכאשר" לשון אושר. "כן ירבה" ר"ל דאיהו רב לעוה"ב וכמ"ש "מאן דאיהו זעיר איהו רב" וכו'. "וכן יפרץ ויקצו" ר"ל שבתה"מ

יהיה מקיץ, וישאר חי וקיים תמיד בלי קץ וקצבה. ויקיץ בתה"מ ע"י הקב"ה שהוא "מפני" ר"ל שנקרא "פני". "בני ישראל" ר"ל ולמה ע"י "פני" שהוא הקב"ה משום "בני ישראל" ר"ל שישאל נקראו בנים והאב מיטמא לבנו.

"והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום" הכוונה בהקדים מ"ש בירושלמי שהעניו אינו חוזר בגלגול להשלים תרי"ג מצוות. יען שע"י הענוה הוא אוהב כל אדם ועי"ז הם נחשבים עמו כגוף א' ויש לו חלק במצוותיהם וכך משלים המצוות שחסרו לו. ועוד שע"י מדת הענוה, הוא שומע חרפתו מאחרים ואינו משיב, ובשביל זה הוא נוטל כל המצוות שעשו אלו שחרפוהו וכך משלים התרי"ג מצוות שלו, וכמ"ש בספר חובת הלבבות. ולכן העניו לא יצטרך לבוא בגלגול בגוף אחר כדי להשלים תרי"ג מצוות ובאותו הגוף עצמו הוא קם בתחנה"מ עם נשמתו. נמצא שמדת הענוה היא תועלת לשניהם לגוף ולנשמה: לשא"צ לחזור ולבוא עוד בגלגול. ולגוף, שהוא עצמו זוכה לקום בתחנה"מ.

עוד מצינו בגמרא "מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח" חד אמר אני את דכא וכו'. עוד מצינו שהעוה"ז נמשל לערב שבת והעוה"ב נמשל ליום השבת וכמ"ל 'מי שטרח בע"ש יאכל בשבת'.

וזהו הכוונה "והיה ביום השישי" ר"ל העניו בעוה"ז שנמשל ליום השישי. "והכינו את אשר יביאו" לשון רבים ר"ל גופו ונשמתו שניהם הכינו לתועלתם, "את אשר" ר"ל במדת הענוה הרמוזה בתי' א"ת וכמ"ש "אני את דכא" ע"י הכינו את כל תרי"ג המצוות גם מה שלא קיימו בעוה"ז. ומפרש מה היא התועלת "והיה משנה" אותיות נשמה ר"ל שהגוף הזה עצמו זוכה לקום עם נשמתו בתה"מ. יען שע"י הענוה הנשמה לא תצטרך לחזור עוד בגלגול בגוף אחר. וממשיך מאין בא להם זכות זו "מאשר ילקטו יום יום" ב' זימני היינו שהשלימו את התרי"ג מצוות ע"י אותם מצוות שנטלו מאותם בנ"א שהיה להם עמם אהבה או מאותם בנ"א שסיפרו בגנותן כשהיו בעוה"ז.

(מחידושי של רבי יצחק אבן דנאן שנדפסו בסוף ספרו 'ליצחק ריח')

מישג בכשרות

שביעית [ה]

דין יבולי נכרי

שדות הנמצאות בבעלות נכרי בארץ ישראל, אין נוהגים ביבולים הגדלים בהן כל דיני שביעית. ויש אומרים שקדושת שביעית נוהגת בהם אך אין בהם חובת ביעור. ויש אומרים שאף יש בהם חובת ביעור. והכל מודים שגזירת ספיחים לא גזרו חז"ל בשדות נכרים. והעיקר להלכה כדעה ראשונה שאין נוהגים כלל דיני שביעית בשדות נכרים, וכן מנהג ישראל מקדמת דנא ומנהג ישראל תורה הוא. ומרן השו"ע ובית דינו אף גזרו על כך בגזירת נידוי שאין לנהוג קדושת שביעית ביבולים הגדלים בשדות נכרים.

ישראל שקנה יבול מן הגוי בשנה השביעית, וגמר מלאכתו נעשה בידי ישראל, כיון שקי"ל להלכה שאין קדושת שביעית בפירות הגוי, על כן חייב הישראל להפריש תרומות ומעשרות כדון, אולם ללא ברכה. והמעשר שמפריש בשנת השמיטה הוא מעשר עני.

אסור לישראל לעשות בשדות נכרים מלאכות האסורות בשביעית, כיון שהארץ בקדושתה עומדת, ויש חולקים. ויש מי שכתב לחלק בין מלאכות הקרקע לבין מלאכות כגון קצירה ובצירה, שהן בגוף הפירות, שיש להתירם אפילו ע"י ישראל.

מותר בשביעית לחזק בדברים את הגוי שעובד בשדה גוי, כגון שרואה אותו חורש וזורע יכול לומר לו תתחזק או תצליח, וזאת משום שהם אינם מצויים על שביתת הארץ. ומ"מ לא יסייע בידו. אבל ישראל שעובד בשביעית באיסור אסור לחזק את ידיו.

גוי ששכר קרקע מישראל בשנת השמיטה, חלים כל דיני שביעית על היבולים הגדלים בשדה זו, ואין להקל בזה כדון יבול הגדל בקרקע השייכת לגוי. ויש שכתבו להקל בכל דיני שביעית ביבולים אלו. ויש אומרים שנוהגת קדושת שביעית ביבולים אלו, אך אין בהם גזירת ספיחים ולא חובת ביעור ולא איסור סחורה. והעיקר להלכה נראה להחמיר כדעה ראשונה ולנהוג בכל דיני שביעית ביבולים אלו, מלבד בעניין של גזירת ספיחים שיש לצדד ולהקל, וכן יש לנהוג באדמות שבבעלות המינהל ומוחכרות לגויים.

עבודת השדה בערב שנת השמיטה

שנת השמיטה מתחילה באחד בתשרי - ראש השנה, בכל סוגי הגידולים ומיום זה ואילך נאסרו כל עבודות הארץ. והלכה נאמרה למשה רבינו בסיני, שיש לנהוג "תוספת שביעית", היינו שהחל משלשים יום קודם שביעית, יש לנהוג איסור בחרישה ובמלאכות הנעשות לצורך השביעית. וחכמים הנהיגו שיש לאסור עוד קודם לכן: בשדה הלכן מפסח, ובשדה האילן מעצרת. ולא כל המלאכות האסורות בשביעית, נאסרו בזמן התוספת.

רבן גמליאל ובית דינו ביטלו דין "תוספת שביעית" שאינו נוהג מלאחר חורבן בית המקדש, וע"כ מותר לחרוש גם בערב ראש השנה של שביעית. ויש שכתבו שמ"מ צריך להוסיף תוספת כלשהי לשביעית בערב ר"ה כשם שמוסיפים לשבת. וכשיבנה בית המקדש במהרה בימינו תחזור "תוספת שביעית" למקומה כמקדם.

פֶּת הַמִּעְבָּדָה

לימון מיובש ["פרסי"]

לימון המכונה "לימון פרסי", הוא למעשה לימון רגיל מן "ליים" או "לימון ננסי" שעבר ייבוש. ללימון זה יש שני סוגים: האחד, צבעו בהיר. והשני, צבעו שחור. צבעו של הלימון תלוי בשיטת הייבוש, כאשר הבהיר מיובש בטמפרטורת חוץ של אויר רוח, כשמדי פעם מגלגלים את הלימון עד שיתייבש, תהליך שנמשך כחודש. ואילו השחור מיובש בסירים על חום איטי עד שצבעו הופך לשחור כפחם. הלימון השחור חמוץ יותר ובזמן בישולו הוא אף מעניק צבע כהה יותר למאכל.

מכיון שהלימון יבש וקשה מאוד וגרעיניו מרים מאוד, אופני השימוש בו שונים ומגוונים. יש ששוכרים את הלימון ומוציאים את הגרעינים ומוסיפים את חצאי הלימון לתבשיל. יש שחולטים אותו. יש שעושים בו נקב קטן ומכניסים אותו לתבשיל כמות שהוא ויש שחותכים את הלימון לחלקים ומסלקים את הגרעינים וטוחנים במטחנת קפה או בלנדר עד לקבלת אבקה דקה.

הלימון הפרסי בדרך כלל בבדיקות הוא נמצא נקי, אולם לעיתים כאשר האחסון לקוי, חרקי מחסן עלולים לתוקפו, הן בוגרים והן זחלים.

אופן הבדיקה והשימוש:

ברכישה של הלימון יש להתבונן חיצונית שהלימון שלם ולא מנוקב. ומכיון שהלימון יבש ומצומק יש להתבונן היטב סביב הפרי. לפני השימוש בלימון, אם רוצים להשתמש בו בשלימותו [לאחר הבישול משליכים את הלימון]. די בשטיפה חיצונית ובהתבוננות ויזואלית על פני כל הלימון. אולם אם משתמשים בו כחצוי, יש להתבונן היטב בפנים לאחר הפתיחה ולוודא שאין חרקים או פסולת חרקים, קורים ושאר מיני גבישים. לעיתים בזמן הייבוש לא כל הנימים הופכים שחורים, ונותרים נימים לבנים, ואינם זחלים או שאר סימני חרקים, באם הכל נקי ניתן להשתמש בו כמות שהוא

שני סוגי הלימון הפרסי הבהיר והכהה

שני סוגי לתת - כהה ובהיר

דבר ה' זו הלכה המשך מעמוד ראשי

מקום לוי יצויר, שיכול לבקרו באופן בטוח על פי הנחיות הרופאים, כגון בחדר החיצון, או ללבוש כל בגדי ומסכות ההגנה הנדרשות ושאר דברים, הרי שמקיים בזה מצוה מן המובחר של ביקור חולים. אלא שכבר הבאנו לעיל בחא"ח מדברי הגאון בעל מנחת יצחק (חלק ב סימן פד) שאף שקיום המצוה בשלימות לא הוי רק בהליכתו לבקרו בפועל, [דאז שייכים כל הענינים הנאמרים במצות ביקור חולים, שאיתא בש"ס ופוסקים (עיין טוש"ע י"ד סימן של"ה)], מכל מקום באם אי אפשר לקיים כולם, מקיים גם כן המצוה בכל פרט ופרט, ויש הרבה ענינים, שאפשר לעשות לטובת החולה על ידי דיבורו עמו ועם בני ביתו על ידי טלפון וכיו"ב. כלומר הגם שנטילת אחד משישים יכולה להיות רק פא"פ ועוד כמה ענינים, כבר נהגו באופנים רבים להיפגש מן החדר חוצה, או בבית החיצון, או באמצעים אלקטרוניים או על ידי שליח.

וראית להגאון רבי חיים פלאגי בספרו תוכחת חיים (פר וחי עמ' רב) שהביא מספר תהילה לדוד ששאל שאלה זו איזו תועלת יש בביקור חולים מחוץ לחדר, וגם מה שנוהגים על ידי שליח, והשיב שכיון ורואים שמתענינים בו ובפרט אישים חשובים, מסייע להקל מעליו החולי, והוא מתכבד בהם וכו', יעו"ש. ומזה מצאנו החשיבות לבקר חולים גם בדרכים אחרות שאינם מן המובחר. וכדומה לזה כתב הגאון בעל אגרות משה (יו"ד ח"א סי' רכג) שאף שמקיים מצוה של ביקור חולים בטלפון, אבל אינו שייך לומר שיצא ידי חובה, כיון שחסר בבקור זה ענינים האחרים שיש בבק"ח וכמבואר ביו"ד סי' שלה. ורק יצא מזה שאם א"א לו לקיים בהליכה לשם, לא נפטר לגמרי אלא צריך לבקרו כמה שאפשר לו לכה"פ ענין אחד או שנים שהוא גם ע"י הטלפון. וכ"כ בשו"ת צ"א (ח"ה קונטרס רמת רחל סי' ח אות ו. וח"ו סי' י). וכ"כ בשו"ת יחזקאל דעת (ח"ג סי' פג), שהגם שאין זה המצווה בשלימותה, מכל מקום מקיים בזה המצווה.

והנה במנחת יצחק שם כתב שאם יתפתח הטעליווישן לשימוש יחידים כמו הטלפון כהיום, ויהי יכולת לראות החולה ולספר עמו, כידבר איש אל רעהו פנים בפנים, בודאי אין צריכים שיראה כל דבר על שיערו האמיתי, ואין נפ"מ אם הוי לי' כל דין ראייה, כיון שסו"ס רואה פנים אל פנים ויש בו מעלות רבות יותר. ולפי"ז בימינו שהדבר אפשרי אפילו אצל חולים מבודדים שאפשר לשוחח עמם במכשירים שונים ולראות הפנים זה את זה, הוי שפיר יותר לכתחילה בביקור חולים.

ומה שכתבנו לגבי ניהום אברים, הנה גם בזה יש במצווה זו שני ענינים האחד עם החיים לנחם את האבל ולהפיג את צעריו. והשני עם המת שנוח למתים שבביתם יתפללו וישמעו ד"ת ויתחזקו ויהיה זה לע"נ. ולכן החלק הראשון אפשר לכאורה לעשותו גם בטלפון, אולם זה יועיל לחיים ולא למתים. וכ"ז מבואר בשו"ת אגרו"מ (או"ח ח"ד סי' מאות יא), וראה עוד בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב י"ד סי' תקפז) ובספר פסקי משה הל' אבילות (ח"ב פט"ו סי' י). ושו"ר למרן זצ"ל בחזו"ע בדיני ביקור חולים (אבלות א סעי' ח) שהביא מדבריו ביחוד דעת הגאון לגבי ביקור חולים בטלפון, ובסו"ד הוסיף בקיצור, שלפי"ז נראה גם באבל שיושב שבעה בעיר אחרת, כל היכא דאפשר לנסוע אליהם לנחמם, בוודאי שיש לעשות כן, שבוזה הוא גומל חסד עם החיים ועם המתים. אבל אם נבצר ממנו יש לו לנחמם דרך הטלפון או יכתוב להם מכתב נתחומין. אולם גם כאן יש לומר שיכול אדם להעביר מדבריו אל הציבור בבית האבלים, ולדבר בדברי תורה וחיווק, ובוזה יתחזקו הנוכחים ויעשו נחת רוח לנשמה, ולכאורה בזה יכול לעשות מצוה גם עם החיים וגם עם המתים, ובתקופה זו של המגפה ראינו רבות כעין זה לצערינו, הן בהספדים על המת, והן בניהומים ובדברי תורה ברבים באמצעות הטלפון ללא נוכחות פיזית.

(מתוך שו"ת 'כתר מלוכה' בענייני מגיפת הקורונה)

מפחד"י מ"מ אותם המפחדים מסוכנים הם ויש להם להמלט על נפשם גם לא עלה דעת שום אדם סכנ' הדבר ב"מ א"כ אינו שייך לומר" היה לו להתנות. בים של שלמה ב"ק פ"ו סי' כו נותן מהרש"ל דעתו בזה. ועי' ג"כ אוצר הספרות קראקא תרנ"ב בענין תקנת העיר קראקא על אודות שוכר בית שיש לו חולים במשפחתו, ומאמרו של פ. ה. וועטשטיין קדמוניות מפנקסאות ישנים שמביא תקנת הקהילות שכל מי שמרגיש באיזה חולי המתדבק מחויב להודיע לקהל תיכף ומיד ולא יעלים שום דבר הוא וכל בני ביתו ואפילו המשרתים והעובדים בבית. ואולי כוונת רבינו 'שאין להתדבקות מחמת אדם זה דוקא, אלא מן האויר'. אולם גם זאת אנו יודעים היום שאין המציאות כך, ומחלות מדבקות עוברות מאדם לאדם. ואמנם הרב כנסת הגדולה בהגה"ט (אות ב) הביא דברי הרמ"א ולא העיר עליהם. ומאידך המהר"י מולכן בספרו שולחן גבוה (סי' שלה סעי' א) כתב על דברי הרמ"א 'ומי ישמע לו להכנס בספק נפשות'. גם רבי חיים פלאגי בשו"ת נשמת כל חי (ח"מ סי' מט) דחה את עיקר דברי הרמ"א שחולי המגיפה אינו מדבק, והוכיח שהם מזיקים ומדבקים והביא דברי הרמב"ן ועוד. ובהשמות (דף קד ע"א) הביא דברי השו"ג וכתב שכך המנהג שנשמרים הרבה שלא לבקר את חולי המגיפה. אולם הוא גופיה כתב בס' מט שם בד"ה ומ"מ נראה, שמי שכן נשאר ולא עוזבים את המקום, יש עליהם חיוב מצות ביקור חולים [ולזה התכוין הפסקי תשובה בח"ב סי' קע"ה, שדעת הגר"ח פלאגי כדעת הרמ"א שיש מצות ביקור חולים, וסרה מעליו תמיתה החזו"ע (אבילות א עמ' יד בסוף טור א) ודוק]. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' רנא) כתב שסברא גדולה היא כדעת המחמירים שלא לבקר, וכתב על דברי רבינו הרמ"א, שמש"כ שנתבטל כל מצות ביקור חולים, הוכחה זו צ"ע. חדא דהא אנו דנים על שכחי הויקא ולפעמים סכנה ואיזה נתינת טעם הוא דא"כ נתבטל, ועוד דמחלות מדבקים הם עכ"פ בזמנינו מיעוט נגד סתם מחלות, ועוד דהא אפשר לקיים מצות בקור חולים גם בהם ע"ד המבואר בשו"ע יו"ד סי' של"ה ס"ח דנכנסין בבית החיצון ושואלין ודורשין בו אם צריכים לאיזה שרות, וגם בלי לקרב אליו בצורה שיכולה להזיק, ואם באמת אפשר להזהר ע"ד באופן שאין חשש להתדבקות בודאי יש גם בזה מצות בקור חולים.

ובספר חזו"ע (הנ"י) הביא רוב הדברים הנ"ל וגם סיכם להלכה שאין לבקר חולה במחלה מדבקת, והביא עוד מקורות מן הראשונים והאחרונים שכן הוא להלכה. אלא שסיים כדברי השבט הלוי הנ"י שהיכא שיש הגנה טובה של חלוקים ומסיכות לפי המלצת הרופאים יהיה אפשר לבקר, אלא שיש לנהוג כהמלצת רבינו האר"י שהמבקר בחולי המגיפה לא ישב אלא יעמוד והוא הולך וכו', והביא עוד מדברי החמדת ימים חל' ר"ח (דף קכב ע"ד) מדברי האר"י, יעו"ש.

ועוד ראיתי לרבים מן האחרונים שדיברו בזה, וראה בשדי חמד (בכללים מערכת ב אות קטז) שהביא הדיעות השונות וכתב שקשה להכריע בין הצדדים. ובאחרוני דורינו עוד האריכו בזה, ומלבד האמור לעיל בס' ו, ומש"כ כאן, ראה עוד להגראש"ל הגאון רבי מרדכי אליהו בשו"ת מאמר מרדכי (ח"ג יו"ד סי' כא) שכתב שלאדם רגיל אין חיוב ואפשר שאף אסור לבקר חולה במחלה מדבקת, להוציא הרופאים שצריכים, יעו"ש. ובשו"ת ודרשת וחקרת (ח"ד יו"ד סי' ג). ולעיל בס' ו הבאנו משו"ת עטרת פז שגם כתב כך להלכה, אלא שהוסיף שאירוגני החסד, העושים חסדים עם החולים, ומשמחים אותם, דינם כדון הרופאים, יעו"ש.

ומסקנת הדברים כפי הנראה שמצוות ביקור חולים ודאי קיימת גם בחולה שיש לו מחלה מדבקת, אולם בפועל אין לבקרו מחמת שאסור לאדם להכניס עצמו לספק סכנה, ודעת הרופאים ברורה, שביקור ללא כל ההגנות, היא סכנה גמורה. אולם מכל

"הביאו את כל המעשר... ובחנוני נא בזאת אמר יי צביאות אם לא אפתח לכם את ארפות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די" (מלאכי ג')

מצטרפים לבית המעשר!

הבית שלכם להפרשת תרומות ומעשרות כהלכה

חתת פיקוחו של:
"המכון למצוות התלויות בארץ"

להצטרפות

03-9030580 אתר: hamachon.co.il

בית המעשר

שע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

תרומות ומעשרות בדרך הנכונה והקלה